Rahvusvaheline LEADER koostööprojekt "GREENPARK"

Idee- ja kogemusreis Saaremaale

12.-14.08.2026

PROJEKTIJUHTIMISE ARUANNE

Koostas: Katrin Suursoo

18.08.2026

1. Tegevuse eesmärgi saavutamine

Tegevus: Idee- ja kogemusreis Saaremaale 12.-14. augustil 2026.

Tegevuse eesmärk: Avardada osalejate teadmisi ja tuua inspiratsiooni Lahemaa arendustegevustesse, tutvustades Saaremaa parimaid praktikaid ja innovatiivseid lahendusi.

Fookus: kestlik maaettevõtlus, kohalik pärand, looduskaitse ja loodusturism.

Tegevuse vorm: õppekäik piirkonnas, ettevõtete ja heade näidete külastused, praktiline tegevus ettevõttes ning matk loodusrajal.

Tegevuse eesmärk saavutati. Kolmepäevane programm sidus ettevõtluse, kohaliku toidu, pärandi ja looduskaitse üheks tervikuks ning näitas, kuidas piirkonna eripära saab kasutada nii külastuskogemuse kui ka kohaliku ettevõtluse arendamisel. Osalejad said vahetult tutvuda Saaremaa ettevõtjate, kogukondlike algatuste, pärandipaikade ja looduskeskuste tööga.

Ettevõttekülastused andsid ülevaate sellest, kuidas väikesest ideest kasvatatakse selge loo ja äratuntava identiteediga toode või teenus. Loodus- ja pärandipaikades nähtu aitas mõtestada, kuidas muuta kaitstavate alade väärtused külastajale arusaadavaks, säilitades samal ajal paiga loodusliku ja kultuurilise eripära. Praktilised tutvustused ja degusteerimised võimaldasid kogeda, kuidas toodet, selle valmistamise lugu ja külalislahkust siduda terviklikuks teenuseks.

Saaremaa näited on Lahemaa (Arenduskoja) ja Ida-Harju piirkonnale asjakohased, sest mõlemas piirkonnas on tugev loodus- ja kultuuripärand, hajus asustus ning palju väikeettevõtjaid. Õppekäik andis ideid, kuidas tugevdada ettevõtjate, kogukondade ja looduskaitsega seotud organisatsioonide koostööd ning kuidas tutvustada piirkonna väärtusi viisil, mis toetab nii kohalikku majandust kui ka kestlikku külastamist.

Idee- ja kogemusreisil Saaremaale osalejad.

2. Tegevuse elluviimise sisuline aruanne

2.1. Tegevuste aruanne 12. augustil 2026

Idee- ja kogemusreis algas ühise bussisõidu ning praamiületusega Saaremaale. Esimene päev oli suunatud eelkõige kohaliku ettevõtluse ja pärandi näidetele. Saaremaa Loomaaias tutvuti noore ettevõtte kujunemislooga ning sellega, kuidas isiklikust huvist ja pühendumisest on arendatud mitmekesine külastuskoht. Loomaaia areng näitas, kuidas ettevõte saab oma teenuseid sammhaaval laiendada, lisades põhitegevusele loodusmaja, tootmise ning kohviku ja köögi võimalused. See oli hea näide investeeringute sidumisest pikaajalisema ettevõtlusplaaniga.

Tang OÜ kohvikus Salme Sai tutvustati aastaringselt toimivat pagarikoja ja kohviku mudelit ning kohaliku tooraine kasutamist. Taneli majoneeside tutvustus ja degusteerimine andis praktilise kogemuse sellest, kuidas lihtsale kohalikule toorainele anda tootearenduse, maitsevaliku ja loo abil suurem väärtus. Külastus tõi esile ka mitme tegevussuuna ühendamise eelise: kohvik, pagaritooted, kohalik tooraine, omatooted ja ettevõtte lugu toetavad üksteist ning aitavad hoida ettevõtet nähtavana ka väljaspool suvehooaega.

Kohvikus Salme Sai.

Päeva lõpetas Salme viikingileiukoha ja sadama külastus. Paiga lugu näitas, kuidas ajalooline leid võib kujuneda piirkonna identiteedi oluliseks osaks ka siis, kui kohapealset taristut on vähe. Selge jutustus, tähenduslik paik ja seos kohaliku ajalooga loovad aluse, mille ümber saab arendada giiditeenuseid, õppematerjale ja teisi külastajale mõeldud lahendusi.

Salme viikingileiukoha tutvustus.

2.2. Tegevuste aruanne 13. augustil 2026

Teise päeva keskmes olid Vilsandi rahvuspark, kultuuripärand ja looduses liikumine. Papissaare vesilennukite baasi juures anti ülevaade paiga mitmekihilisest ajaloost. Endise sõjaväeala, lennusadama ja kalandusega seotud paiga tutvustamine näitas, kui oluline on säilitada ja selgitada erinevate ajastute jälgi. Sellise pärandi väärtus ei seisne ainult säilinud rajatistes, vaid ka lugudes, mis aitavad külastajal paika mõista.

Papissaare vesilennukite baasis.

Papissaare sadamast suunduti paatidega Vilsandile. Loodusgiidi juhitud tuur sidus meresõidu, saare looduse, asustusloo ja rahvuspargi väärtused üheks terviklikuks kogemuseks. Füüsiline liikumine ja vahetu kokkupuude maastikuga muutsid õppepäeva elamuslikuks ning tõid esile professionaalse giidi rolli: hästi jutustatud lood aitavad suunata tähelepanu, selgitada kaitsevajadust ja kujundada vastutustundlikku külastuskäitumist.

Vilsandi saarega tutvumine.

Kihelkonna kiriku, Eesti vanima oreli ja eraldiseisva kellatorni tutvustus avas kohaliku sakraalpärandi tähendust. Päeva viimane õppepunkt oli Lümanda Lubjapargi matkarada, kus vanad lubjaahjud ja infotahvlid kirjeldavad lubja valmistamise etappe. Ringikujuline rada on hea näide sellest, kuidas endine töö- ja tootmiskeskkond muuta iseseisvalt läbitavaks harivaks külastusobjektiks. Õhtusöök Lümanda Söögimajas kinnitas sama päeva läbivat mõtet: kohalik toit, piirkonna lugu ja pereettevõtlus moodustavad koos tugeva ja usaldusväärse külastuskogemuse.

Lümanda Lubjapargi matkarajal.

2.3. Tegevuste aruanne 14. augustil 2026

Kolmas päev algas Viidumäe Looduskeskuses. Keskuse tegevus ühendab looduse uurimise ja kaitse, loodushariduse, loodusturismi ning eri osapoolte koostöö. Giidiga loodusmatk võimaldas tutvuda kaitseala

väärtustega vahetult maastikul. Viidumäe näide on Lahemaa jaoks eriti oluline, sest see näitab, kuidas looduskeskus saab olla ühtaegu teadmiste vahendaja, koostöökoht ja piirkonna roheteemade kompetentsikeskus.

Loodusmatk Viidumäe looduskaitsealal.

Saaremaa Kadakakojas tutvuti kadakasiirupi sünni- ja arengulooga. Koduköögis alanud ettevõtmisest on kujunenud äratuntav Saaremaa toode, mille tugevus on lihtne kohalik tooraine, selge päritolu ja järjepidevalt jutustatud lugu. Tuur ja degusteerimine näitasid, et tootmisprotsessi avamine külastajale ning tootega seotud inimeste ja paiga loo esiletoomine suurendavad toote väärtust ja usaldusväärsust.

Saksa Talupood ja kohvik andis näite otse tootjalt tarbijale suunatud ettevõtlusest. Endise taluhoone taaskasutamine talupoe ja kohvikuna ning kohalike toidutoodete koondamine ühte müügikohta toetab nii tootjaid kui ka piirkonna ühist kuvandit. EHTNE võrgustikku kuuluvate ettevõtete külastused näitasid, et

ühine kvaliteedimärk ja võrgustik aitavad väikeettevõtjatel olla nähtavamad ning annavad külastajale kindluse toodete kohaliku päritolu kohta.

Käsitööjäätise valmistamise tutvustus Saksa Talupoes.

Tagasisõidul tehtud peatus Liiva keskuses võimaldas vaadelda, kuidas mitu kohalikku ettevõtet ja teenust paiknevad lähestikku ning täiendavad üksteist. Kolmas päev võttis hästi kokku kogu õppereisi põhisõnumi: kohaliku looduse, tooraine, pärandi ja ettevõtluse teadlik ühendamine loob piirkonnale selge identiteedi ning annab külastajale põhjuse peatuda, tarbida kohalikke teenuseid ja piirkonda tagasi tulla.

3. Peamised õppetunnid ja rakendusvõimalused Lahemaal

Saaremaa kogemus kinnitas, et kestlik piirkonnaarendus ei põhine ühel suurel atraktsioonil. Mõjusam on eri suurusega ettevõtete, loodus- ja pärandipaikade ning kogukondlike algatuste võrgustik, kus iga osaline jutustab sama piirkonna lugu oma tegevuse kaudu:

- **Kohalikust eripärast tuleb kujundada selge lugu.** Saaremaa ettevõtted seovad toote või teenuse järjekindlalt paiga, tooraine ja inimestega. Lahemaal saab sama põhimõtet kasutada rannakülade, mõisate, metsade, kohaliku toidu ja käsitöö tutvustamisel.
- **Väikeettevõtete koostöö suurendab nähtavust.** EHTNE võrgustiku näide kinnitas, et ühine kvaliteedimärk, turundus ja ristsoovitused aitavad üksikutel ettevõtetel jõuda rohkemate külastajateni.

- **Külastus peab olema elamuslik ja hariv.** Giidituurid, degusteerimised, matkad ja tootmisloo avamine kaasavad külastajat rohkem kui üksnes vaatamine või infotahvli lugemine.
- **Pärandit saab tutvustada ka tagasihoidliku taristuga.** Salme leiukoht, Papissaare baas ja Lümanda lubjaahjud näitasid, et hästi valitud lugu ja selge tõlgendus võivad muuta keerulise või väheste säilinud objektidega paiga tähenduslikuks.
- **Looduskaitse ja ettevõtlus vajavad teadlikku koostööd.** Vilsandi ja Viidumäe näited tõid esile giidide, looduskeskuste, kohalike ettevõtjate ja kogukondade rolli loodust säästva külastuse korraldamisel.
- **Aastaringsus tekib tegevuste kombineerimisest.** Kohvik, tootmine, müük, tuurid ja töötoad aitavad ettevõttel pakkuda külastajale rohkem ning vähendada sõltuvust ühest hooajast või teenusest.
- **Kohalik toit on osa piirkonna identiteedist.** Degusteerimised, talupoed ja kohaliku tooraine kasutamine annavad külastusele sisu ning suunavad tulu piirkonna ettevõtjatele.

4. Kokkuvõte

Idee- ja kogemusreis Saaremaale täitis kavandatud eesmärgi. Programm oli mitmekesine ning hõlmas ettevõtete külastusi, praktilisi tootetutvustusi ja degusteerimisi, loodusmatku ning kohaliku ajaloo ja pärandi tutvustamist. Külastatud näited aitasid mõista, kuidas piirkonna loodus- ja kultuuriväärtusi kasutada vastutustundlikult ettevõtluse ja külastusmajanduse arendamisel.

Lahemaa (Arenduskoja) ja Ida-Harju arendustegevuste jaoks olid kõige olulisemad õppetunnid koostöö, kohaliku loo teadlik jutustamine, väikeettevõtete võrgustamine ning looduskaitse ja ettevõtluse tasakaalustatud sidumine. Saaremaa praktikad ei ole üksüheselt ülekantavad, kuid nende põhimõtteid saab kasutada Lahemaa ettevõtjate, kogukondade ja külastuskohtade koostöö tugevdamisel ning uute teenuste ja ühiste algatuste kavandamisel.

Kokkuvõte kogu tegevusest laulu vormis:

GREENPARKi Saaremaa-reis

Idee: Kaspar Kaldjärv
Sisend: Katrin Suursoo
Teostus: AI

1. salm – Teele!
Tapa hommikul, kohvrid reas,
Viitna kaudu Iru peal.
Aruküla, Saue, Risti,
meie reis ei ole tavaline lihtsalt!
Virtsust praam ja meri ees,
Kuivastu juba paistab vees.
Kolm päeva ideid, nalja, head,
Saaremaa nüüd ootab meid teel!

Refrään:
Hei, GREENPARK, nüüd sõidame!
Ideid ja kogemusi korjame!
Lahemaa ja Ida-Harju koos,
uus inspiratsioon on meie loos!
Hei, Saaremaa, me tuleme!

Teadmisi juurde kogume!
Koostöö, pärand, loodus, maa –
just sellist reisi tahtsime saada!

2. salm – Saaremaa lood
Mändjalas meri vastu võtab,
Saaremaa Loomaaed meid kokku kogub.
Tangis kohv ja jutud head,
Salme kandis avanevad veidi uued rajad.
Viikingite jäljed maapõues,
lood ja pärand meie mõttes.
Kestlik maaettevõtlus –
sellest saame tarkust tublisti juurde!

Refrään:
Hei, GREENPARK, nüüd sõidame!
Ideid ja kogemusi korjame!
Lahemaa ja Ida-Harju koos,
uus inspiratsioon on meie loos!
Hei, Saaremaa, me tuleme!
Teadmisi juurde kogume!
Koostöö, pärand, loodus, maa –
just sellist reisi tahtsime saada!

3. salm – Vilsandi poole
Papissaare sadam, paadid reas,
Vilsandi kutsub meid nüüd merelt taas.
Loodus, linnud, meri, tuul –
siin on päriselt üks teine kuul!
Rahvuspark ja kaitsealad,
kogemused, head ideed ja saladused.
Kuidas hoida, kuidas teha,
nii et loodus jääks ja ettevõtlus elaks!

4. salm – Väike praaminaljakas koht
Kesselaid jääb meil seekord maha,
sest piletid on lõpuni välja!
Me ei hüppa siin nüüd maha –
meie reisil kindel plaan on paigas!
Praam viib edasi, meri loksub,
reisikaaslane kõrval noksub.
Kolm päeva veel on ees –
Saaremaa meid kannab sees!

5. salm – Külad ja pärand
Kihelkonna kirik, vana ja väär,
Lümanda Lubjapark – lubi elab sääl!
Viidumäe Looduskeskus näitab,
kuidas loodust hoida ja märgata aitab.
Saksa Talupood ja kohvik –
üks hea peatus, teine kohvik!
Ja kui Liiva poole jõuame,
siis Muhu mõtteid juurde kogume!

Refrään:
Hei, GREENPARK, nüüd sõidame!
Ideid ja kogemusi korjame!
Lahemaa ja Ida-Harju koos,
uus inspiratsioon on meie loos!
Hei, Saaremaa, me tuleme!
Teadmisi juurde kogume!
Koostöö, pärand, loodus, maa –
just sellist reisi tahtsime saada!

Lõpusalm – Mis me kaasa võtame?
Kolm päeva läinud linnutiivul,
aga ideed jäävad meie tiimule.
Saaremaa näitas, kuidas saab
hoida pärandit ja loodust head.
Uued mõtted, uued teed,
uued koostöövõimalused ees.
GREENPARK meid kokku tõi –
ja koju igaüks nüüd inspiratsiooni viis!

Lõpurefrään:
Hei, GREENPARK, aitäh sulle!
Saaremaa jääb meie mõttesse!
Lahemaa ja Ida-Harju koos,
Saaremaa kogemus meie loos!
Loodus, pärand, ettevõtlus –
need on meie ühine võimalus!
Kolm päeva sõitsime, naersime, nägime –
ja nüüd neid häid mõtteid edasi teeme!

Fotod: Kaja Kraagel, Karin Roos, Signe Ohakas, Sille Noor ja Terje Aus.